

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1
สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
เรื่องการจัดการข้อมูลสินค้าเกษตร
วันศุกร์ที่ 16 มิถุนายน 2549 เวลา 13.30 น.
ณ ห้องประชุมสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร ห้อง 2

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการจัดการข้อมูลสินค้าเกษตร มีดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดการข้อมูล แบ่งเป็น

- 1.1 ข้อมูลที่ต้องการ
- 1.2 แหล่งของข้อมูลที่ต้องการ
- 1.3 การรวบรวมข้อมูล
- 1.4 การวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล
- 1.5 การนำเสนอและการใช้ประโยชน์ข้อมูล

2. ข้อมูลจำเป็นพื้นฐานที่ควรมีเพื่อใช้ในการบริหารจัดการสินค้าเกษตร ได้แก่

2.1 ข้อมูลการผลิต

- พื้นที่ปลูก
- ผลผลิต
- ผลผลิตต่อไร่
- แหล่งผลิต
- จำนวนครัวเรือนเกษตรกร
- ฤดูกาลเก็บเกี่ยว
- ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน
- การประมาณการผลิตประจำปี
- การใช้เทคโนโลยีของเกษตรกร
- เทคโนโลยีการผลิตตามหลักวิชาการ
- กลุ่มผู้ผลิต วิสาหกิจชุมชน
- ฯลฯ

2.2 ข้อมูลการตลาด

- ราคาที่เกษตรกรขายได้หน้าฟาร์ม (แต่ละพื้นที่ แต่ละช่วงเวลา)
- ราคาที่เกษตรกรขายส่งโรงงาน (แต่ละพื้นที่ แต่ละช่วงเวลา)
- ราคาขายส่ง ณ ตลาดกลาง
- ราคาขายปลีก

- ส่วนแบ่งการตลาดของผลผลิตสด-ผลผลิตแปรรูปประเภทต่างๆ
- วิธี/ช่องทางการตลาด
- ค่าจัดการตลาดแต่ละขั้นตอนตลอด Chain ของแต่ละสินค้า
- สถิติการนำเข้า-ส่งออกของประเทศคู่ค้าและคู่แข่ง (รายสินค้าและรายประเทศ)
- กฎระเบียบทางการค้า
- อื่นๆ เช่น ผู้ส่งออก ผู้ประกอบการค้าส่ง ผู้แปรรูป กลุ่ม/ สมาคม/ ชมรมที่

เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. แหล่งข้อมูล ได้แก่

3.1 หน่วยงานภาครัฐ

- ข้อมูลหลักมาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร(ศูนย์สารสนเทศและอื่นๆ) กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานเกษตรจังหวัด CEO กรมการค้าภายใน กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ ทูตเกษตร กรมศุลกากร มหาวิทยาลัย ฯลฯ
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะบางสินค้า เช่น พืชสมุนไพร มีแหล่งข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข พืชทดแทนพลังงาน (ปาล์ม น้ำมัน สบู่ดำ มันสำปะหลัง อ้อย) มีแหล่งข้อมูลจากกระทรวงพลังงานและสิ่งแวดล้อม

3.2 หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ศูนย์วิจัยธนาคารกสิกรไทย บริษัท สมาคม พ่อค้า โรงงาน ผู้ส่งออก ผู้แปรรูป FAO เป็นต้น

3.3 เกษตรกร และสถาบันเกษตรกร

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

4.1 ค้นหาจากเอกสาร/Website ที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย สถิติ เป็นต้น พืชบางพืชเป็นพืชเศรษฐกิจ หรือเป็น Hot Issue ในขณะนั้น จะมีข้อมูลหลายแหล่ง แต่บางพืชอาจมีข้อมูลไม่มากนัก

4.2 การร่วมสัมมนา-ประชุมเกษตรกร/หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น มันสำปะหลัง กรมส่งเสริมการเกษตรจะมีหนังสือเชิญผู้นำเข้า ผู้ส่งออก สมาคมพ่อค้า เกษตรกร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องประชุมทุกปี ปีละ 1 ครั้ง บางพืชอาจมีการจัดประชุมมากกว่าปีละ 1 ครั้ง เช่น ถั่วเหลือง เนื่องจากปีหนึ่งมีการปลูกหลาย CROP

4.3 การสำรวจข้อมูลในพื้นที่ เช่น แปลงเกษตรกร กลุ่ม ร้านจำหน่าย พ่อค้า ฯลฯ นอกจากนี้ควรมีการขอชื่อ และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อของผู้ที่เราไปติดต่อ เพื่อจะได้มีโอกาสติดต่อประสานการทำงานร่วมกัน การรวบรวมข้อมูลวิธีนี้มักใช้กับพืชที่ไม่ค่อยมีข้อมูลเผยแพร่ทางเอกสาร WEBSITE สื่อเผยแพร่อื่นๆ

4.4 การติดตามนิเทศงานการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เพื่อทราบ สถานการณ์ ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง

4.5 การประสานงาน โดยตรงกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้อง โดยการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องจะทำให้ได้ข้อมูลสะดวก รวดเร็ว บางครั้งได้ข้อมูลที่ยังไม่มีการเผยแพร่สู่หน่วยงานภายนอก วิธีการสร้างความสัมพันธ์ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูล การช่วยเหลือให้คำแนะนำ การติดตามนิเทศงาน การร่วมเป็นกรรมการตัดสินการประกวดตามที่หน่วยงานเชิญมา เป็นต้น

5. การวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการสินค้าเกษตร

5.1 ประโยชน์ต่อตนเองและหน่วยงาน ในฐานะที่รับผิดชอบรายสินค้า

5.1.1 เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์รายสินค้า แผนงาน โครงการ (เพื่อเขียนหลักการ เหตุผลความจำเป็น และ Design กิจกรรม) นอกเหนือจากข้อมูลสถิติตัวเลขพื้นฐานแล้ว ต้องมีข้อมูลเชิงวิชาการ/เทคนิคการผลิต ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้า/การตลาด ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนยุทธศาสตร์/การจัดทำโครงการ

5.1.2 เพื่อจัดทำสถานการณ์พืชประจำปี และคาดการณ์ผลผลิตล่วงหน้า โดยสรุปสถานการณ์การผลิตและการตลาด ของสินค้า ตลอดจนคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า เพื่อวางแผนจัดการสินค้าเกษตรล่วงหน้าก่อนฤดูกาลเก็บเกี่ยว ทำให้เห็นข้อมูลการผลิตภาพรวม ข้อมูลแหล่งผลิตสำคัญ ข้อมูลปริมาณผลผลิตปัจจุบันและเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ข้อมูลผลผลิตรายเดือน สำหรับให้ผู้บริหารใช้เป็นข้อมูลประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.1.3 เพื่อติดตามสถานการณ์ในช่วงเก็บเกี่ยว โดยเป็นข้อมูลผลผลิตที่ยังคงเหลือในพื้นที่ ราคาในพื้นที่ โดยเฉพาะพืชที่มักมีปัญหาราคาส่งผลผลิตตกต่ำ ผู้บริหารจะให้มีการติดตาม และรายงานข้อมูลเป็นระยะๆ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ทันการณ์

5.2 บริการแก่ผู้มาติดต่อ นักวิจัย หน่วยงานอื่น นิสิตนักศึกษา

6. สาเหตุความผิดพลาด/คลาดเคลื่อนของข้อมูล

6.1. ความไม่รอบคอบของผู้จัดเก็บ/ผู้รวบรวม เช่น หน่วยของผลผลิต มีทั้งตัน และ กิโลกรัม แต่นำมารวมเป็นหน่วยเดียวกันโดยไม่แปลงค่า

6.2. ความเกี่ยวข้องของผลประโยชน์ เช่น การสำรวจผลผลิตเพื่อแทรกแซงตลาด ผู้ให้ข้อมูลอาจให้ข้อมูลผลผลิตมากกว่าความเป็นจริง

7. ข้อเสนอเพื่อให้การจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

7.1. ควรมีการจ้างหน่วยงานภายนอกวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

7.2. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนา การจัดการสินค้าเกษตร ควรจัดทำ Model Design ของแต่ละชนิดสินค้าตลอด Supply Chain คิด Value Chain

7.3. การประกวด Website ของจังหวัดที่กรมส่งเสริมการเกษตรจัด น่าจะมี Minimum Requirement ว่า ควรมีข้อมูลอะไรบ้าง

7.4. พี่บางชนิดอาจไม่มีข้อมูลการนำเข้า-ส่งออกรายสินค้า แต่อยู่ในภาพรวมกับสินค้าอื่น อาจเป็นไปได้ว่าไม่มีการกำหนดเลขพิกัด (Harmonize Code) ไว้เป็นการเฉพาะ กรณีนี้ ถ้ามีเหตุผลความจำเป็นเพียงพอ สามารถทำหนังสือขอให้กรมศุลกากรพิจารณา กำหนดเลขพิกัดแยกออกมาให้ชัดเจนได้ เช่น ปี 2535 แยกเลขพิกัดมังคุดและฝรั่งออกจากกัน ปี 2548 กำหนดพิกัดลองกอง ชมพู และแยกพิกัดมะขามออกเป็น มะขามหวาน และมะขามเปรี้ยว

7.5. สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร น่าจะมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานงานกับศูนย์สารสนเทศในการรวบรวมข้อมูล

7.6. การมี Connection ระหว่างผู้เกี่ยวข้องเป็นสิ่งจำเป็นมาก ในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุม รวดเร็ว ทันสถานการณ์ ฉะนั้น การติดตามงานในพื้นที่เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ส่วนกลางและเจ้าหน้าที่จังหวัด /อำเภอ นอกจากนี้ การที่มีพ่อค้า ผู้ส่งออกและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ มาติดต่องานที่กลุ่ม การขอชื่อ/ เบอร์โทรศัพท์ พร้อมอำนวยความสะดวกเท่าที่จะทำได้ และมีการโทรศัพท์ติดต่อกลับ/แลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นระยะๆ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้

7.7 ควรมีการติดตามนิเทศงานในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบข้อมูลสถานการณ์ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง

บทบาทหน้าที่การจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

คุณอำนวย : นางมาลินี พิทักษ์ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารจัดการงานส่งเสริมสินค้าเกษตร

คุณประสาน: นางมาลินี ยუნานนท์ นักวิชาการเกษตร 7ว กลุ่มบริหารจัดการงานส่งเสริมสินค้าเกษตร

คุณลิขิต : นางจิราภา จอมไธสง นักวิชาการเกษตร 8ว กลุ่มส่งเสริมการผลิตพืชผัก

: นางพิสมัย พึ่งวิกรัย นักวิชาการเกษตร 7ว กลุ่มส่งเสริมการผลิตไม้ยืนต้น

: น.ส.ประพิศพรรณ อนุพันธ์ นักวิชาการเกษตร 5 กลุ่มส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพร

: น.ส.ปดาร์ณี ทองใบ นักวิชาการเกษตร 5 กลุ่มส่งเสริมการผลิตพืชผัก

คุณเล่า : นางวิลาวัลย์ วงษ์เกษม นักวิชาการเกษตร 7ว กลุ่มส่งเสริมการผลิตพืชไร่

นางวันทนา บัวทรัพย์ นักวิชาการเกษตร 7ว กลุ่มส่งเสริมการผลิตไม้ผล

โดยมีผู้สนใจเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ รวม 16 คน

สรุปความคิดเห็นในการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
เรื่องการจัดการข้อมูลสินค้าเกษตร
โดย คุณอุษา ทองแจ่ม

- บรรยากาศสนุกสนาน
- การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันอย่างกว้างขวาง
- ผู้เล่าเป็นคนหูประเด็นในเรื่องที่จะแลกเปลี่ยน แล้วคุณกิจซักถามพร้อมเล่าประสบการณ์เพิ่มเติม (คุณกิจมีส่วนร่วมดี)
- คุณลิขิตบางคนเป็นผู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย
- ต้องคำนึงว่าผลผลิตที่คุณกิจจะนำไปใช้คืออะไร ถอดองค์ความรู้ให้ตรงกับเรื่องที่น่าไปใช้
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บางครั้งไม่จำเป็นต้องจัดครั้งเดียว จึงจะได้องค์ความรู้ไปใช้ตามต้องการ
- ปัญหาสามารถนำมาพูดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว แต่อย่าจมกับปัญหา เพราะจะไม่เจอทางออก ต้องหาทางออกให้เจอ
- ข้อดี คือ ผู้เล่ามีการให้กำลังใจคนที่ยังไม่ได้ทำ ว่าอย่าท้อ เป็นเทคนิคหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจให้กระทำตาม คือ การให้กำลังใจและชื่นชม